

BS/134/2009

WZORY I AUTORYTETY POLAKÓW

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku
3 października 2008 roku

We współczesnym społeczeństwie dość często mówi się o upadku autorytetów. Poruszane są kwestie braku wzorów osobowych zarówno w działalności publicznej, jak i w życiu codziennym. Dostrzegany jest niedostatek osób, których postępowanie byłoby oceniane przez innych jako wartościowe i godne naśladowania.

W ostatnim sondażu¹ prosiliśmy respondentów o określenie, czy wzorce do naśladowania są obecnie ludziom potrzebne. Pytaliśmy również o to, kim są osoby uznawane przez badanych za autorytety. Pytanie to miało formę otwartą, co oznacza, że ankietowani nie otrzymali listy gotowych odpowiedzi.

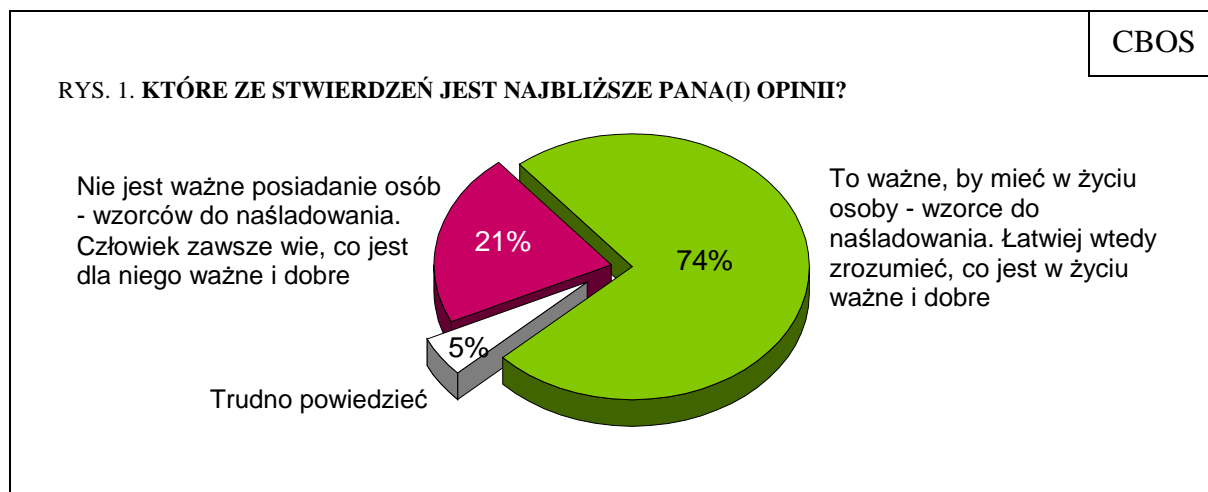
Przyjęliśmy perspektywę, zgodnie z którą o autorytetach możemy mówić w odniesieniu zarówno do sfery publicznej, jak i prywatnej. Autorytetami mogą być zatem nie tylko osoby powszechnie znane, podziwiane za swoją niecodzienną działalność, których opinie są cenione, ale też ludzie z najbliższego otoczenia, którzy dzięki swojemu postępowaniu i sposobowi życia mogą stanowić wzór dla innych, wpływać na podejmowane przez nich decyzje.

SPOŁECZNE ZAPOTRZEBOWANIE NA AUTORYTETY I DOŚWIADCZENIA INNYCH

Blisko trzy czwarte badanych (74%) zgadza się ze stwierdzeniem, że posiadanie w życiu osób – wzorców do naśladowania jest dla ludzi ważne. Jedynie co piąty respondent (21%) ma odmienne zdanie w tej kwestii.

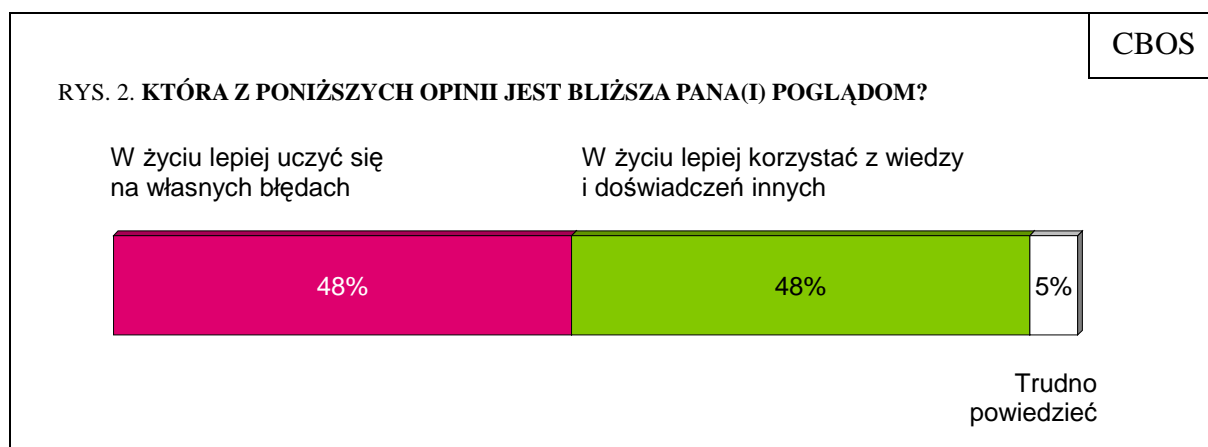
---

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (232) przeprowadzono w dniach 3–9 września 2009 roku na liczącej 1086 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych Polaków.

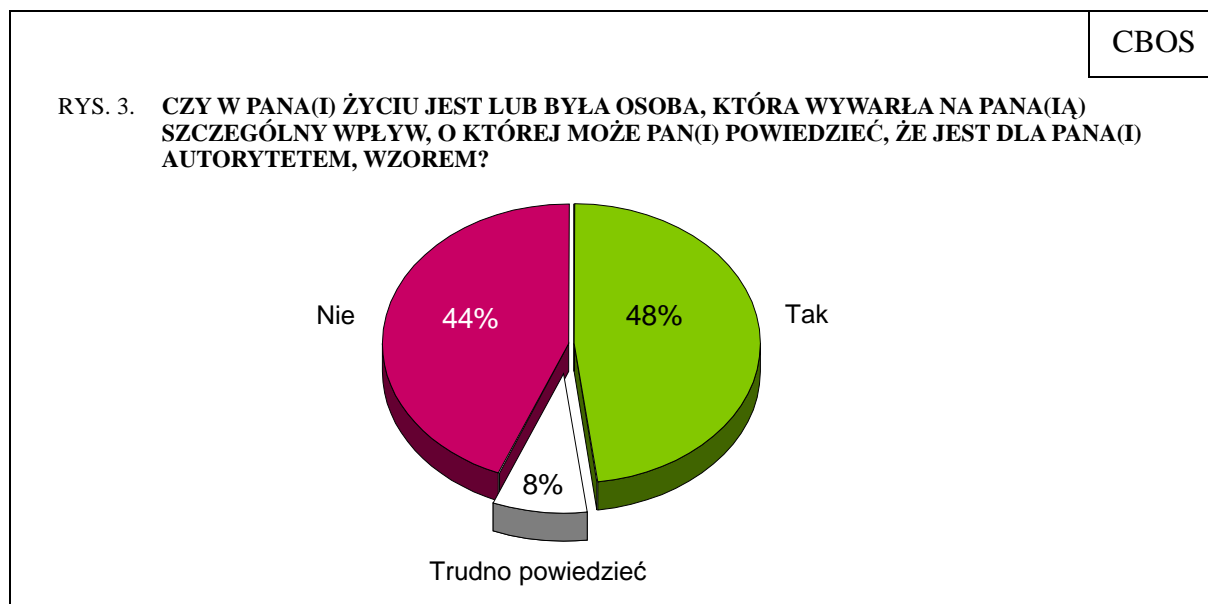
Istnieje zależność między miejscem zamieszkania, wykształceniem i wysokością dochodów a dostrzeganiem potrzeby posiadania w życiu wzorów. Ze stwierdzeniem, że ważne jest posiadanie wzorów do naśladowania, niemal powszechnie zgadzają się badani z wyższym wykształceniem, mieszkańcy dużych miast, osoby deklarujące wysokie dochody. Przeciwną opinię wyrażają najczęściej mieszkańcy wsi, osoby o najniższych dochodach, ankietowani z wykształceniem podstawowym i zasadniczym zawodowym (por. tabele aneksowe).

Polacy są dokładnie podzieleni w sprawie korzystania w życiu z wiedzy i doświadczeń własnych lub innych osób. Prawie połowa respondentów (48%) uważa, że *w życiu lepiej uczyć się na własnych błędach*, i tyle samo ankietowanych (48%) jest zdania, iż *lepiej korzystać z wiedzy i doświadczeń innych*. Na zróżnicowanie opinii w tej kwestii wpływa wykształcenie badanych: im lepiej są wykształceni, tym częściej twierdzą, że warto czerpać z wiedzy i doświadczeń innych.

WZORY ŻYCIA CODZIENNEGO

Prawie co drugi ankietowany (48%) przyznaje, że w jego życiu jest lub była osoba, którą traktuje jako wzór, autorytet, która wywarła jakiś szczególny wpływ na jego życie. Niewiele mniej badanych (44%) twierdzi jednak, że w ich życiu nie było takich osób.

Posiadanie życiowych wzorów najczęściej deklarują respondenci dobrze sytuowani, mieszkańcy dużych miast, badani mający wyższe wykształcenie. W grupach społeczno-zawodowych reprezentantami tego poglądu są w zdecydowanej większości specjaliści z wyższym wykształceniem i kadra kierownicza. Wśród badanych mieszkających na wsi, słabiej wykształconych, o niskich dochodach przeważa natomiast opinia, że w ich życiu nie ma osoby, którą mogliby traktować jako autorytet (por. tabele aneksowe).

Respondenci, którzy przyznali, że w ich życiu jest osoba uznawana przez nich za wzór, najczęściej (52%) wymieniali rodziców. Co szósty badany spośród deklarujących posiadanie autorytetów (17%) wskazał postać Jana Pawła II jako tę, która wywarła na jego życie wyjątkowy, bezpośredni wpływ. W dalszej kolejności ankietowani wymieniali dziadków (6%), współmałżonków (6%), nauczycieli, profesorów i wychowawców (5%). Tylko nieliczni pytani określali mianem życiowego wzoru osoby publiczne i postaci historyczne (z wyjątkiem Jana Pawła II), członków dalszej rodziny, znajomych i przyjaciół, przełożonych, rodzeństwo i dzieci.

Odpowiedzi respondentów mających jakieś autorytety, wzory osobowe (N=526)

CBOS

RYS. 4. KIM JEST TA OSOBA?

Procenty nie sumują się do 100, ponieważ każdy respondent mógł wymienić więcej niż jedną osobę

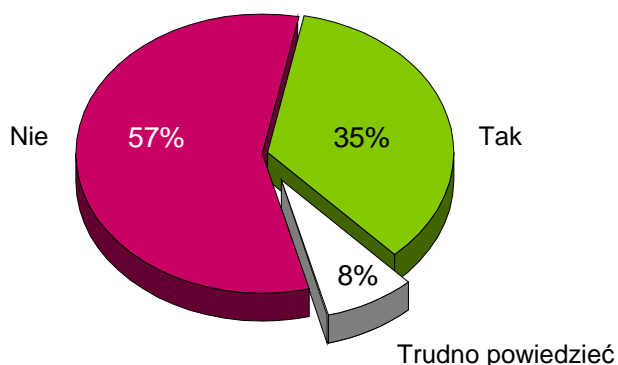
Uzyskane odpowiedzi świadczą o dużej roli rodziny jako źródła życiowych autorytetów. Ujawnia się też w nich pewna zależność pokoleniowa – za wzór nieco częściej uważane są osoby należące do starszego pokolenia (rodzice, dziadkowie) niż zbliżone ze względu na wiek do respondenta (znajomi, przyjaciele, rodzeństwo).

AUTORYTETY ŻYCIA PUBLICZNEGO

Większość badanych (57%) nie dostrzega w życiu publicznym osób, które można uznać za autorytety. Tylko co trzeci ankietowany (34%) przyznaje, że ma lub miał taki wzorzec.

Dostrzeganie autorytetów w życiu publicznym jest związane z wykształceniem i dochodami badanych. Respondenci o wyższych dochodach, lepiej wykształceni, częściej uznają autorytety z życia publicznego niż osoby gorzej sytuowane i mniej wykształcone (por. tabele aneksowe).

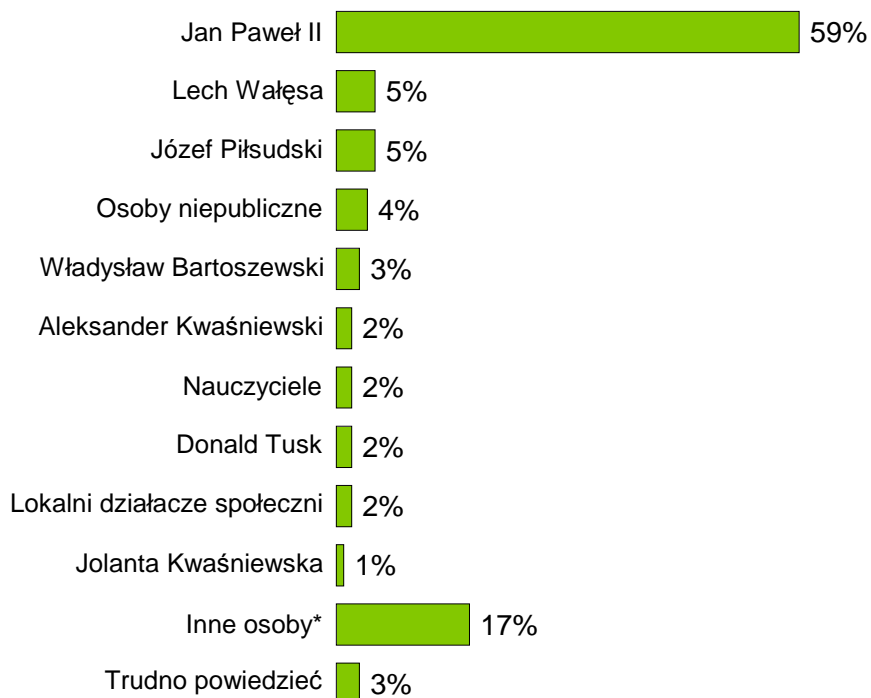
RYS. 4. CZY W ŻYCIU PUBLICZNYM JEST LUB BYŁA OSOBA, KTÓRA JEST DLA PANA(I) AUTORYTETEM?

Badani, którzy dostrzegają autorytety w życiu publicznym, najczęściej wymieniali osobę papieża Jana Pawła II (59%). Zdecydowanie mniej ankietowanych uznało za autorytet Lecha Wałęsę czy Józefa Piłsudskiego (po 5%). Pozostałe postaci były jeszcze rzadziej wymieniane przez respondentów.

Odpowiedzi respondentów mających jakieś autorytety, wzory osobowe w życiu publicznym (N=374)

RYS. 5. KIM JEST TA OSOBA?

Procenty nie sumują się do 100, ponieważ każdy respondent mógł wymienić więcej niż jedną osobę

* W tej kategorii znalazły się osoby wymieniane przez pojedynczych ankietowanych

W wypowiedziach respondentów zabrakło przedstawicieli kultury i sztuki, naukowców czy wielkich sportowców, licznie zaś reprezentowane były osoby związane z polityką.

Z uzyskanych odpowiedzi wynika, że największe autorytety Polaków to rodzice i papież Jan Paweł II. Osoba Ojca Świętego jest postrzegana zarówno jako wzór osobisty, który znacząco wpłynął na życie respondentów, jak i w kategoriach ikony – wielkiego Polaka zasługującego na miano autorytetu w życiu publicznym.

Należy pamiętać, że odpowiedzi badanych mogą mieć w dużej mierze charakter deklaracyjny, niepokrywający się z wyborami dokonywanymi w życiu codziennym. Nieznany jest też stopień oddziaływania autorytetów na różne dziedziny życia respondentów, a więc to, jak dalece naśladują oni postawy przyjmowanych przez siebie wzorów. Sytuację dodatkowo komplikuje fakt, że samo pojęcie autorytetu jest niejednoznaczne i może być rozumiane w różny sposób.

Opracował
Marcin HERRMANN

A N E K S

Tabela 1

		Które ze stwierdzeń jest najbliższe Pana(i) opinii?			Liczba osób
		To ważne, by mieć w życiu osoby - wzorce do naśladowania	Nie jest ważne posiadanie osób - wzorców do naśladowania	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		74	21	5	1086
Płeć	Mężczyźni	73	22	5	514
	Kobiety	75	21	4	572
Wiek	18-24 lata	76	23	0	158
	25-34	82	17	1	196
	35-44	73	23	3	153
	45-54	74	23	3	196
	55-64	71	22	7	185
	65 lat i więcej	67	21	11	198
Miejsce zamieszkania	Wieś	66	28	7	408
	Miasto do 20 tys.	74	20	6	146
	20-100 tys.	78	18	4	216
	101-500 tys.	78	19	3	171
	501 tys. i więcej mieszk.	86	13	1	145
Wykształcenie	Podstawowe	64	26	10	286
	Zasadnicze zawodowe	67	29	4	274
	Średnie	80	17	2	372
	Wyższe	90	8	1	155
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	88	10	2	91
	Średni personel, technicy	87	9	4	41
	Pracownicy adm.-biurowi	83	15	2	68
	Pracownicy usług	76	21	3	64
	Robotnicy wykwalifikowani	73	23	4	140
	Robotnicy niewykwalifik.	55	37	8	51
	Rolnicy	61	32	7	58
	Pracujący na własny rach.	85	15		41
Bierni zawodowo	Renciści	73	21	7	79
	Emeryci	67	23	10	245
	Uczniowie i studenci	78	22		91
	Bezrobotni	73	26	1	65
	Gospodynie domowe i inni	81	17	2	53
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	83	14	3	139
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	70	29	1	102
	sekt. pryw. poza rolnict.	78	19	3	232
	prywatnym gosp. rolnym	62	31	6	60
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	72	25	4	234
	501-750	69	24	7	156
	751-1000	72	23	5	215
	1001-1500	74	23	3	135
	Powyżej 1500 zł	86	14		115
Ocena własnych war. mater.	Złe	66	28	6	184
	Średnie	72	22	6	529
	Dobre	80	17	3	373
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	86	13	1	56
	Raz w tygodniu	75	20	5	550
	1-2 razy w miesiącu	69	26	4	184
	Kilka razy w roku	75	21	4	185
	W ogóle nie uczestniczy	69	26	6	110
Poglądy polityczne	Lewica	79	17	4	154
	Centrum	75	22	4	363
	Prawica	79	20	1	324
	Trudno powiedzieć	63	25	11	245

Tabela 2

		Która z poniższych opinii jest bliższa Pana(i) poglądom?			Liczba osób
		W życiu lepiej uczyć się na własnych błędach	W życiu lepiej korzystać z wiedzy i doświadczeń innych	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		48	48	5	1085
Płeć	Mężczyźni	46	49	5	514
	Kobiety	49	46	5	571
Wiek	18-24 lata	56	42	2	158
	25-34	40	55	5	196
	35-44	38	58	4	153
	45-54	48	47	6	196
	55-64	52	43	5	184
	65 lat i więcej	52	42	6	198
Miejsce zamieszkania	Wieś	47	48	5	408
	Miasto do 20 tys.	48	48	4	145
	20-100 tys.	50	43	7	216
	101-500 tys.	48	48	4	171
	501 tys. i więcej mieszk.	45	53	3	145
Wykształcenie	Podstawowe	63	33	5	286
	Zasadnicze zawodowe	53	44	3	273
	Średnie	39	55	6	372
	Wyższe	32	64	5	155
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	31	65	4	91
	Średni personel, technicy	42	49	10	41
	Pracownicy adm.-biurowi	36	60	3	68
	Pracownicy usług	42	55	3	64
	Robotnicy wykwalifikowani	46	50	3	140
	Robotnicy niewykwalifik.	62	32	7	51
	Rolnicy	46	47	7	58
Pracujący na własny rach.	17	75	8	41	
Bierni zawodowo	Renciści	47	45	7	79
	Emeryci	56	39	5	244
	Uczniowie i studenci	61	37	3	91
	Bezrobotni	51	47	2	65
	Gospodynie domowe i inni	55	40	5	53
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	37	59	4	139
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	41	55	4	102
	sekt. pryw. poza rolnict.	42	54	4	232
	prywatnym gosp. rolnym	44	47	9	60
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	53	45	2	234
	501-750	55	39	6	155
	751-1000	47	47	6	215
	1001-1500	45	50	5	135
	Powyżej 1500 zł	39	57	3	115
Ocena własnych war. mater.	Złe	52	44	4	184
	Średnie	47	48	5	528
	Dobre	46	48	5	373
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	53	46	2	56
	Raz w tygodniu	47	47	6	550
	1-2 razy w miesiącu	51	45	4	184
	Kilka razy w roku	48	49	3	185
	W ogóle nie uczestniczy	43	54	4	110
Poglądy polityczne	Lewica	37	58	5	153
	Centrum	52	45	3	363
	Prawica	43	51	6	324
	Trudno powiedzieć	54	40	6	245

Tabela 3

		Czy w Pana(i) życiu jest lub była osoba, która wywarła na Pana(ią) szczególny wpływ, o której może Pan(i) powiedzieć, że jest dla Pana(i) autorytetem, wzorem?			Liczba osób
		Tak %	Nie %	Trudno powiedzieć %	
Ogółem		48	44	8	1085
Płeć	Mężczyźni	45	46	10	514
	Kobiety	52	42	6	572
Wiek	18-24 lata	45	48	8	158
	25-34	48	45	7	196
	35-44	48	44	8	153
	45-54	48	45	7	196
	55-64	54	39	8	184
	65 lat i więcej	48	43	9	198
Miejsce zamieszkania	Wieś	37	54	9	407
	Miasto do 20 tys.	48	44	8	146
	20-100 tys.	51	41	8	216
	101-500 tys.	57	38	5	171
	501 tys. i więcej mieszk.	70	26	4	145
Wykształcenie	Podstawowe	38	55	8	285
	Zasadnicze zawodowe	40	52	8	274
	Średnie	56	35	8	372
	Wyższe	65	30	5	155
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	70	27	3	91
	Średni personel, technicy	53	37	10	41
	Pracownicy adm.-biurowi	53	41	6	68
	Pracownicy usług	48	45	7	64
	Robotnicy wykwalifikowani	33	55	12	140
	Robotnicy niewykwalifik.	37	49	14	51
	Rolnicy	40	51	9	58
	Pracujący na własny rach.	58	35	7	41
Bierni zawodowo	Renciści	47	47	6	79
	Emeryci	51	40	9	244
	Uczniowie i studenci	44	52	4	91
	Bezrobotni	47	48	5	65
	Gospodynie domowe i inni	56	41	3	53
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	59	36	5	139
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	44	49	7	102
	sekt. pryw. poza rolnict.	45	44	11	232
	prywatnym gosp. rolnym	45	47	7	60
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	37	56	7	234
	501-750	44	46	10	155
	751-1000	50	43	7	215
	1001-1500	69	29	3	135
	Powyżej 1500 zł	66	29	5	115
Ocena własnych war. mater.	Złe	41	51	8	184
	Średnie	46	46	8	528
	Dobre	56	37	7	373
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	59	36	5	56
	Raz w tygodniu	48	42	9	550
	1-2 razy w miesiącu	42	54	4	184
	Kilka razy w roku	49	43	8	185
	W ogóle nie uczestniczy	53	41	5	110
Poglądy polityczne	Lewica	58	34	7	154
	Centrum	49	45	6	363
	Prawica	51	42	7	324
	Trudno powiedzieć	39	50	11	245

Tabela 4

		Czy w życiu publicznym jest lub była osoba, która jest dla Pana(i) autorytetem?			Liczba osób
		Tak	Nie	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		35	57	8	1086
Płeć	Mężczyźni	32	59	9	514
	Kobiety	36	56	8	572
Wiek	18-24 lata	22	69	9	158
	25-34	32	59	8	196
	35-44	36	53	12	153
	45-54	36	57	7	196
	55-64	40	53	7	185
	65 lat i więcej	38	54	8	198
Miejsce zamieszkania	Wieś	25	65	10	408
	Miasto do 20 tys.	36	56	8	146
	20-100 tys.	38	53	9	216
	101-500 tys.	41	54	5	171
	501 tys. i więcej mieszk.	46	45	9	145
Wykształcenie	Podstawowe	30	66	5	286
	Zasadnicze zawodowe	29	61	10	274
	Średnie	36	54	11	372
	Wyższe	50	43	7	155
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	57	39	4	91
	Średni personel, technicy	33	55	12	41
	Pracownicy adm.-biurowi	31	57	12	68
	Pracownicy usług	28	62	10	64
	Robotnicy wykwalifikowani	29	62	9	140
	Robotnicy niewykwalifik.	30	60	10	51
	Rolnicy	24	68	8	58
Pracujący na własny rach.	44	43	13	41	
Bierni zawodowo	Renciści	38	56	6	79
	Emeryci	42	51	7	245
	Uczniowie i studenci	25	69	6	91
	Bezrobotni	23	68	9	65
	Gospodynie domowe i inni	22	67	11	53
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	44	46	9	139
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	31	60	9	102
	sekt. pryw. poza rolnict.	33	57	10	232
	prywatnym gosp. rolnym	29	61	10	60
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	28	65	7	234
	501-750	32	58	10	156
	751-1000	36	58	6	215
	1001-1500	45	45	9	135
	Powyżej 1500 zł	52	42	6	115
Ocena własnych war. mater.	Złe	33	59	9	184
	Średnie	31	61	8	529
	Dobre	41	50	9	373
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	51	45	4	56
	Raz w tygodniu	36	53	11	550
	1-2 razy w miesiącu	27	68	5	184
	Kilka razy w roku	29	63	8	185
	W ogóle nie uczestniczy	40	56	4	110
Poglądy polityczne	Lewica	38	56	6	154
	Centrum	34	59	7	363
	Prawica	43	50	7	324
	Trudno powiedzieć	21	65	13	245